

Asia: VN/7659/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ulkoministeriö on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) lausuntoa HE-luonnoksesta NATO SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja niihin liittyviksi laeiksi. Valvira kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja toteaa seuraavaa:

Valvira pitää tärkeänä sitä, että Suomi täyttää sille NATO SOFA-sopimuksessa ja Pariisin pöytäkirjassa asetetut velvoitteet ja varmistaa NATO:n toiminnan toteutumisen myös koskien terveydenhuollon antamista. Valvira kannattaa ehdotetun 3 b § lisäämistä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettuun lakiin (559/1994, jäljempänä ammattihenkilölaki).

Valvira kiinnittää kuitenkin huomiota potilaan oikeusturvan toteutumiseen ja valvontaviranomaisen valvontamahdollisuuksiin tilanteessa, jossa vieraan valtion asevoimien palveluksessa oleva henkilö harjoittaa terveydenhuollon ammattia ilman Valviran myöntämää ammatinharjoittamisoikeutta hoitaessaan Puolustusvoimien palveluksessa olevaa potilasta. Valvira pitää jossain määrin ongelmallisena sitä, että HE-luonnoksen mukaan ammattihenkilölakiin ehdotettua 3 b §:ää sovelletaan, kun terveydenhuoltoa annetaan Puolustusvoimien palveluksessa oleville henkilöille. Säännöksen ulottaminen Puolustusvoimien palveluksessa oleviin henkilöihin voi heikentää heidän oikeusturvaansa ja vastaavasti sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisten mahdollisuuksia selvittää hoidon asianmukaisuutta tarvittaessa. Ammattihenkilölain 22 §:n mukaan lääkäri tai hammaslääkäri on aina vastuussa potilaan hoidosta, mutta ehdotettua 3 b §:ää sovellettaessa vastuutahoa ei ole määritelty, eikä Valviralla ole toimivaltaa valvoa 3 b §:n perusteella vieraan valtion asevoimien palveluksessa olevan terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa Suomessa. Valvira toteaa, että myös Puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilön hoidon vastuutahon tulisi olla määritelty mahdollisimman selkeästi kaikissa tilanteissa ja sen varalta, että hoito on epäasianmukaista tai siinä tapahtuu virheitä.

Valvira kiinnittää huomiota siihen, että HE-luonnoksen perusteella jää jossain määrin epäselväksi, kattaisiko suomalainen potilasvakuutus vieraan valtion ammattihenkilön antaman hoidon Puolustusvoimien palveluksessa olevalle henkilölle. Potilasvakuutuslain 1 §:n 2 momentin mukaan lakia sovelletaan Suomessa annettuun terveyden- ja sairaanhoitoon.

Valvira pitää ehdotetussa ammattihenkilölain 3 b §:ssä käytettyä ilmaisua ”terveydenhuollon antaminen” jossain määrin epäselvänä. Valvira ehdottaa harkittavaksi, voisiko käyttää samaa ilmaisua kuin esimerkiksi lain terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa (322/1987) 2 §:ssä (terveydenhoito ja sairaanhoito).

Ilmaisu ”Puolustusvoimien palveluksessa olevat henkilöt” on niin ikään epätarkka, ja se tulisi määritellä tarkemmin vähintään hallituksen esityksessä. Valviran käsityksen mukaan se kattaa muun ohella asevelvollisuutta suorittavat varusmiehet sekä kertausharjoitukseen määrätyt reserviläiset.

Ehdotettu ammattihenkilölain 3 b § vaikuttaisi olevan ristiriidassa sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annettuun lakiin (741/2023, jäljempänä valvontalaki) ehdotetun 2 §:n muutoksen kanssa. Valvontalaissa ei säädettäisi poikkeuksesta sen soveltamisesta tilanteissa, joissa vieraan valtion asevoimien palveluksessa oleva henkilö tarjoaa sosiaali- ja terveystalveluja Puolustusvoimien palveluksessa oleville henkilöille. Toisin sanoen valvontalaki soveltuisi joissakin tilanteissa, joihin ei voitaisi soveltaa ammattihenkilölakia sen 3 b §:n perusteella. Valvontaviranomainen ei voisi näin ollen valvoa ammattihenkilölain perusteella vieraan valtion asevoimien palveluksessa olevaa henkilöä, joka antaa hoitoa Puolustusvoimien palveluksessa olevalle henkilölle, mutta voisi valvontalain perusteella valvoa kyseisen vieraan valtion asevoimien järjestämää terveydenhuoltoa / terveydenhuollon organisaatiota, ja myös antaa sille valvontalaissa säädetyt seuraamukset. Valvontalakia voitaisiin soveltaa myös yleisemmin tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoaja on vieras valtio tai kansainvälinen järjestö, jos talveluja annetaan Puolustusvoimien palveluksessa oleville henkilöille. Käytännössä valvonnan toteuttaminen olisi kuitenkin vaikeaa.

Valvira katsoo näin ollen, että jos ehdotettua ammattihenkilölain 3 b §:ää sovelletaan myös Puolustusvoimien palveluksessa oleviin henkilöihin, ehdotettua valvontalain 2 §:n muutosta tulee muuttaa niin, ettei valvontalakia sovelleta sosiaali- ja terveystalveluihin, joita 2 §:n mukainen vieras valtio tai kansainvälinen järjestö tarjoaa Puolustusvoimien palveluksessa oleville henkilöille. Vaihtoehtoisesti säännökseen tulisi lisätä, ettei valvontalakia sovelleta sosiaali- ja terveystalveluihin, joita vieraan valtion asevoimien palveluksessa oleva henkilö tarjoaa Puolustusvoimien palveluksessa oleville henkilöille.

Valvira ehdottaa edellä mainittujen asioiden vuoksi harkittavaksi sen selvittämistä, voisiko Puolustusvoimien palveluksessa olevien henkilöiden oikeudet potilaina varmistaa Pääesikunnan Logistiikkalaitokseen kuuluvan Sotilaslääketieteen Keskuksen (SOTLK) vastuiden ja sen valvonnan kautta. Logistiikkalaitoksen vastuulle kuuluu Puolustusvoimien terveydenhuollon järjestäminen

terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain 6 §:n mukaisesti. Sen valvonta on säädetty Valviran ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston tehtäväksi.

Valvira yhtyy muuten luonnoksessa esitettyyn siitä, että terveydenhuollon järjestämisvastuuta koskevaa lainsäädäntöä tulee selkeyttää erityisesti kiireettömien palveluiden osalta tilanteissa, joissa lähettäjävaltion joukot, siviilihenkilöstö ja huollettavat eivät pysty Suomessa ollessaan tukeutumaan lähettäjävaltion omiin palveluihin.

Neuvonen Suvi
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira